

Begaafdheid op de Jozefschool

Jozefschool
basisonderwijs

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Inleiding.....	3
Visie.....	4
Doelgroep van dit beleidsplan.....	6
Signalering en diagnostiek	7
Didactische en pedagogische begeleiding	8
Vervroegde doorstroming.....	10
Bijlagen.....	11
Leer-en persoonlijkheidskenmerken	11
Zijnsluik	12
DVL: doelen en vaardigheidslijst.....	13
Groeimindset.....	15
Executieve vaardigheden	16

Inleiding

Missie van de Jozefschool:

“Samen waar het kan en aangepast waar mogelijk, werken wij aan hoofd, hart en hand”.

Hoofd - cognitief
Hart - sociaal emotioneel
Hand - creatief en sportief

In dit beleidsplan wordt duidelijk dat deze missie ook terugkomt in de visie op begaafdheid en de begeleiding hierbij.

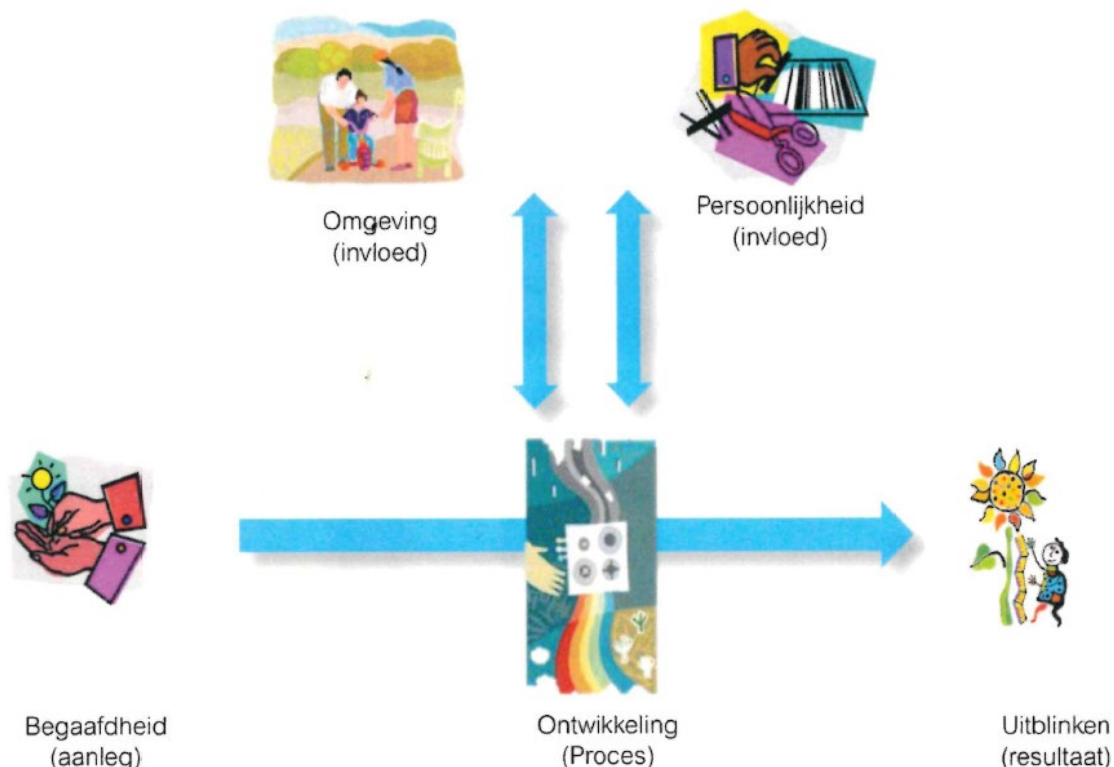
Het beleidsplan is ontwikkeld om helderheid te verschaffen in de wijze waarop de Jozefschool omgaat met (hoog)begaafde kinderen of kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong. Deze laatste term gebruiken we bij kinderen tot en met het zesde levensjaar. De term begaafdheid of hoogbegaafdheid doet namelijk geen recht aan het jonge kind. Het IQ is niet goed vast te stellen en daardoor kan een kind hoogbegaafd lijken, terwijl dat uit de latere ontwikkeling niet blijkt (SLO, 2019). Er wordt dan ook bij kinderen tot en met zes jaar van een ontwikkelingsvoorsprong gesproken.

In dit beleidsplan wordt duidelijk wat de visie van de Jozefschool op begaafdheid is, over welke doelgroep het gaat, hoe we signaleren en welke aanpassingen er gedaan worden voor de begaafde leerling. Verder wordt omschreven hoe de Jozefschool met vervroegde doorstroming omgaat.

Visie

Er zijn meerdere opvattingen over begaafdheid. Op de Jozefschool zien wij begaafdheid als een in aanleg aanwezig talent, dat door de omgeving en het individu zelf verzilverd kan worden. Deze visie is gebaseerd op verschillende modellen, onder andere van Gagné. Alle modellen zijn het erover eens dat intelligentie, persoonlijkheidskenmerken en de omgevingsfactoren van een kind van groot belang zijn voor het al dan niet tot uiting komen van begaafdheid (Drent & Van Gerven, 2012).

De vereenvoudigde weergave van het DMGT-model © F. Gagné 2012

Het model van talentontwikkeling van Kuipers laat nogmaals de invloed van de persoonskenmerken en de omgeving zien op het verzilveren van talent. De Jozefschool ziet haar grote rol in het vormen van een stimulerende omgeving voor de begaafde leerling.

Model van Talent Ontwikkeling Eduforce uitgave 'De kracht in jezelf'

© Jan Kuipers, 2010

cedin

www.cedin.nl

Doelgroep van dit beleidsplan

Dit beleid is gericht op de (hoog)begaafde leerling. De begaafde leerling heeft specifieke persoons- en leerkenmerken, vaak in combinatie met een didactische voorsprong. Een hoge intelligentie ($IQ > 120$) is in aanleg aanwezig. In de bijlage is een lijst te vinden met kenmerken (Drent en Van Gerven, 2012). Belangrijk hierbij te vermelden is dat dit geen afvinklijstje voor begaafdheid is maar een opsomming van vaak voorkomende kenmerken. Elk kind is immers uniek.

Het verschil tussen hoogbegaafd en begaafd zit naast het verschil in IQ, in de intensiteit waarmee hoogbegaafden dingen doen en beleven. Tessa Kieboom onderscheidt deze kant van hoogbegaafdheid als het 'Zijnsluit' ofwel het voelen. Aandachtspunten vanuit de zijnsfactor, dus vanuit de persoonskenmerken, kunnen de ontwikkeling in de weg zitten, waardoor begeleiding niet onmiddellijk het juiste of beoogde resultaat heeft. In de bijlage is een model van het zijnsluit te vinden.

In de praktijk blijkt het onderscheid tussen begaafd en hoogbegaafd minder relevant te zijn bij de vorming van beleid. Het doel blijft passend onderwijs te bieden binnen de schoolmogelijkheden en in te steken op wat het kind nodig heeft. Dit proberen we vorm te geven vanuit onze missie *"**Samen** waar het kan en aangepast waar mogelijk, werken wij aan hoofd, hart en hand"*.

Signalering en diagnostiek

Wij gebruiken de volgende wijze van signaleren van (hoog) begaafdheid:

- De leerling behaalt gedurende langere tijd (ruim een half jaar of minimaal twee opvolgende cito-momenten) opvallend hoge prestaties. Bij cito-toetsen wordt vooral naar begrijpend lezen en rekenen gekeken, omdat die het beste een indicatie geven van het begrip;
- De ouders van de leerling geven signalen af waaruit valt op te maken dat hun kind mogelijk (hoog)begaafd zou kunnen zijn;
- De leerkracht vangt signalen van de leerling op waaruit valt op te maken dat de leerling mogelijk (hoog)begaafd zou kunnen zijn (leer- en persoonlijkheidskenmerken);
- De leerling valt op in de groepsbespreking met de intern begeleider;
- Uit (extern) onderzoek blijkt dat de leerling (hoog)begaafd is;
- De leerling valt op bij een activiteit met de begaafdheidsspecialist.

Hierbij is van belang dat er een uitdagende en stimulerende setting gerealiseerd wordt, waardoor signalen van de persoons- en leerkenmerken zoals het creërend vermogen, een hoger leertempo en een onderzoekende houding zichtbaar kunnen worden.

De signalen van begaafdheid worden door de leerkracht (met behulp van de intern begeleider/begaafdheidsspecialist) verkend via de zorgroute: op een oplossingsgerichte en handelingsgerichte manier wordt er gekeken wat de educatieve behoeften zijn.

Zorgroute:

1. Welke leerling valt op? (zie bovenstaande signalen)
2. Weten we genoeg om te kunnen handelen?
3. Is er sprake van handelingsverlegenheid?
4. Wat is nodig om te kunnen handelen?
5. Onderzoeken
6. Interpreteren
7. Adviezen (t.a.v. leerkrachthandelen, leerstof, leeromgeving)
8. Vastleggen handelen (in groepsplan of plan van aanpak)
9. Evalueren handelen

Mochten we na het doorlopen van de zorgroute handelingsverlegen blijven, kan een externe deskundige ingeschakeld worden en eventueel een diagnostisch onderzoek plaatsvinden.

Tijdens het doorlopen van zorgroute zijn er gesprekken tussen ouders, de leerkracht en de intern begeleider/specialist begaafdheid. Ouders (en leerling) krijgen de gelegenheid hun ideeën en wensen te delen met de school. Bij voorkeur wordt ook de leerling bij (een deel van) het gesprek uitgenodigd.

Didactische en pedagogische begeleiding

Op de Jozefschool wordt er op verschillende niveaus gewerkt aan de begeleiding van de begaafde leerling. Ondersteuningsniveau 1 is de basiszorg. Ondersteuningsniveau 2 tot en met 4 zijn als volgt opgebouwd:

Ondersteuningsniveau 2

- De basis vindt voornamelijk in de klas plaats. Er worden aanpassingen in de leerstof gedaan door leerstof te compacten en te verrijken. Daarbij gaan we uit van de volgende punten:
- Leerlingen doen in principe mee met de introductie van nieuwe elementen in de leerstof;
- Leerlingen hebben minder behoefte aan oefenstof;
- Leerlingen hebben nauwelijks of geen behoefte aan herhalingsstof;
- Leerlingen hebben behoefte aan grote leerstappen;
- Leerlingen hebben behoeften aan opdrachten met een uitdagend karakter;
- Leerlingen moeten betrokken blijven bij groepsintegrerende activiteiten;
- Leerkrachten moeten zicht kunnen houden op het leerproces van de leerling, aan de toetsen wordt meegedaan;

Per vak wordt bekeken hoe het compacten/verrijken vormgegeven gaat worden. Wij onderscheiden een eerste leerlijn waarbij 40% van de oefenstof wordt geschrapt (voor begaafde leerlingen met een beperkte didactische voorsprong of leerlingen met een talent op één vakgebied) en een tweede leerlijn waarbij 60% van de oefenstof wordt geschrapt (voor hoogbegaafde leerlingen met een grote didactische voorsprong). Daarnaast wordt binnen de klas bekeken wat er als verrijking ingezet kan worden. Doordat er in de zone van naaste ontwikkeling gewerkt wordt, kunnen naast cognitieve vaardigheden andere benodigde vaardigheden ontwikkeld worden. Voorbeelden hiervan zijn een groeimindset en executieve vaardigheden (zie bijlage).

In de pedagogische benadering van de begaafde leerling is het vooral belangrijk dat het begaafde kind zich begrepen voelt. Het werken in de zone van de naaste ontwikkeling vraagt van de begaafde leerling inspanning. Met begrip begeleiden op het aandurven gaan van de complexere leerstof, omgaan met fouten, maken van realistische inschattingen, sociaal functioneren en gebruik van werkstrategieën zijn daarbij belangrijk. De leerkracht past zo de instructie en begeleiding aan op het kind.

Werken op niveau 2 is terug te vinden in het groepsplan.

Ondersteuningsniveau 3

Als we zien dat de differentiatie zoals hierboven goed verloopt en het blijkt dat het kind meer aankan, dan is er differentiatie buiten de klas, gericht op verbreding. Hierbij kan gekozen worden uit Acadin (een digitale leeromgeving vol interessante en uitdagende leeractiviteiten op veel gebieden, kan vanaf midden groep 3 gestart worden) en/of Spaans als extra aanbod (wel afhankelijk van de jaargroep waarin het kind zit). Dit noemen wij niveau 3. Per half jaar wordt geëvalueerd of dit aanbod nog passend is voor het kind.

Aanbod voor leerlingen uit groep 1,2, en 3 (eerste half jaar)

Pasmoment: 30 minuten per week (gr 1/2/3 eerste half jaar) Dit wordt geëvalueerd voor elke vakantieperiode

Ondersteuningsniveau 4

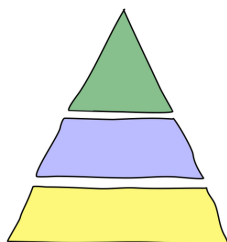
Als we merken dat niveau 2 en 3 naar wens gaan, maar er nog meer uitdaging nodig is, hebben we voorzieningen op niveau 4. Kinderen die (hoog)begaafd zijn, maar onderleren (= minder presteren dan de omgeving verwacht zonder dat de leerling ernstig gehinderd wordt door een leer- of ontwikkelingsstoornis) komen soms ook in aanmerking voor deze voorziening. Voor hun welbevinden en ontwikkeling is het belangrijk om onder gelijkgestemden te zijn. Bij kinderen met een bijkomende leer-ontwikkelingsstoornis wordt individueel bekeken (bij het doorlopen van de zorgroute) of een Pas-voorziening wordt ingezet. De voorzieningen op niveau 4 zijn op de volgende wijze vormgegeven:

Pasles: 45 minuten per week (gr 4/5 eerste half jaar)

Pasklas: 2,5 uur per week (gr 5 tweede half jaar t/m 8)

Door middel van uitdagende opdrachten wordt onder andere gewerkt aan doelen op het gebied van leren leren, leren denken en leren leven (inzicht in jezelf en de ander) (DVL 2010) (zie bijlage). Daaronder vallen ook het werken aan executieve vaardigheden, filosoferen, een groeimindset en de leerkuil.

Bij de hogere groepen wordt per half jaar geëvalueerd. Toelating tot niveau 4 is altijd in overleg met de ib-er/begaafdheidsspecialist. Het is een arrangement voor een bepaalde periode.

Vervroegde doorstroming

Soms is het aanbod op school nog niet genoeg. Dan kan er gedacht worden aan voorzieningen buiten school, maar ook aan versnellen.

De Jozefschool bekijkt per kind of versnellen (een jaargroep vooruit voor meer intellectuele uitdaging) wenselijk is voor het kind. Met alleen een versnelling ben je er niet, ook dan zal werken volgens de eerder genoemde differentiatieniveaus relevant zijn.

Op school worden de volgende stappen doorlopen om tot een keuze voor versnelling te komen:

1. Voldoet het kind aan de basiscriteria? (capaciteiten, eerste versnelling)
2. Is er een didactische noodzaak?
3. Wat zijn de pedagogische behoeften?
4. Met ouders wordt een risico-analyse gemaakt
5. Afweging, besluitvorming door school en ouders

Bijlagen

Leer-en persoonlijkheidskenmerken

- Snel van begrip
- Grote denk -en leerstappen
- Verworven kennis goed kunnen toepassen
- Probleemoplossend vermogen
- Analyserend vermogen
- Goed geheugen
- Brede algemene interesse
- Doorvrager
- Scherp waarnemen
- Verbaal vaardig
- Originele humor
- Creatief denkvermogen
- Denkt buiten kaders
- Geestelijk vroegrijp
- Zoekt uitdagingen
- Doorzettingsvermogen bij uitdaging
- Concentreren bij interessegebieden
- Perfectionistisch
- Zelfreflectie
- Behoefte aan autonomie
- Bevraagt regels/tradities

Bron: Eleanoor van Gerven

Zijnsluik

DVL: doelen en vaardigheidslijst

Leren leren

Werkhouding	Werken volgens plan	Manieren van leren
- Ik geef aan wat ik wil leren en waaraan ik wil werken - Ik zet me in voor taken die ik moet uitvoeren - Ik zet door wanneer iets niet direct lukt - Ik houd mijn aandacht er goed bij als dat nodig is - Ik werk zelfstandig als dat nodig is - Ik vraag op tijd hulp als ik ergens zelf niet uit kom - Ik waardeer het leerproces ook als het resultaat tegenvalt	- Ik formuleer leerdoelen voor mezelf - Ik verken een onderwerp voor ik ermee aan de slag ga - Ik weet welke stappen ik moet uitvoeren - Ik zorg dat ik het belangrijkste af heb voor de tijd om is - Ik houd me aan mijn planning en stel bij als dat nodig is - Ik kijk achteraf of mijn planning goed was en wat beter kan	- Ik weet welke manieren van leren er zijn en welke manier mijn voorkeur heeft - Ik zet de meest geschikte manier van leren in - Ik verzamel geschikte informatie op verschillende manieren - Ik bewaar informatie om het later te kunnen gebruiken - Ik laat zien wat ik geleerd heb - Ik licht mijn antwoorden toe en laat zo zien dat ik het begrijp - Ik controleer of mijn leervraag voldoende beantwoord is

Leren denken

Analytisch denken	Creatief denken	Kritisch denken
- Ik herken verschillen en overeenkomsten tussen dingen - Ik zie het verband tussen de oorzaak en het gevolg ervan - Ik zie de relatie tussen verschillende onderdelen binnen het grote geheel - Ik maak ingewikkelde problemen gemakkelijker door ze op te delen in kleinere problemen	- Ik ontdek nieuwe vragen of problemen - Ik bedenk meerdere oplossingen voor een vraag op probleem - Ik bedenk originele oplossingen voor een vraag of probleem - Ik bedenk hoe ik bestaande ideeën in een nieuwe situatie kan toepassen - Ik zet ideeën om in praktische oplossingen - Ik neem afstand van een probleem om het even op me in te laten werken	- Ik ga na of mijn veronderstellingen kloppen - Ik controleer of nieuwe informatie klopt en overeenkomt met informatie die ik al heb - Ik onderscheid feiten van meningen en betrouwbare van niet betrouwbare bronnen - Ik neem bij het vormen van mijn mening verschillende perspectieven mee - Ik gebruik criteria om een mening te vormen - Ik onderbouw mijn mening met argumenten - Ik vraag door tot ik het echt begrijp - Ik kies uit verschillende oplossingen de meest geschikte

Leren (voor het) leven

Inzicht in jezelf	Omgaan met anderen
• Ik ben trots op mijzelf en mijn werk • Ik weet waar ik goed en minder goed in ben • Ik maak gebruik van mijn sterke kanten en blijf ook werken aan dat waar ik minder goed in ben • Ik doe de dingen zo goed mogelijk maar stel mijn eisen/doelen niet té hoog • Ik vind het niet erg als ik niet meteen weet hoe iets moet of als iets niet meteen lukt • Ik ga goed om met kritiek en ik ben flexibel met tegenslagen en begrijp dat ik hier iets van kan leren • Ik weet wat ik wil en kies daar ook voor	• Ik blijf mijzelf in een groep: anderen kunnen aan mij zien en van mij horen wat ik ergens van vind en hoe ik me voel • Ik houd rekening met de regels die voor de groep belangrijk zijn • Ik werk samen met anderen als we samen meer kunnen bereiken dan alleen • Ik maak anderen enthousiast om samen ergens een succes van te maken • Ik verdeel de taken samen met anderen op een manier die voor iedereen goed werkt • Ik ben in staat in samenwerking met anderen verschillende rollen en taken te vervullen • Ik zie en begrijp goed hoe anderen ergens tegenaan kijken vanuit hun beleving • Ik luister goed naar ideeën van anderen en verdedig mijn eigen ideeën • Ik geef kritiek op een manier zodat de andere er ook iets aan heeft • Ik presenteer de resultaten van mijn werk aan anderen op een manier die past bij mij en bij het doel van dat moment

Bron: SLO, J. te Broekhorst-Reuver

Groeimindset

WANNEER JE DENKT VANUIT EEN:

	Doel	Slim overkomen	Leren en ontwikkelen
Ziet hard werken als	Nutteloos		Noodzakelijk
Wil uitdagingen	Vermijden		Aangaan
Reactie op tegenslag	Hulpeloos		Veerkrachtig
Reactie op kritiek	Defensief		Kans om te leren
Ziet succes van collega's	Als bedreiging		Als inspiratie
Schrijft falen toe aan	Vaste eigenschappen		Situatie en motivatie

Je overtuigingen > Je gedrag > Je resultaat

Executieve vaardigheden

Planning	Het vermogen om een plan te bedenken om een doel te bereiken.
Organisatie	Het vermogen om dingen te kunnen ordenen
Timemangement	Het omgaan met deadlines en inschatten van tijd.
Werkgeheugen	Concentratie, probleemoplossingstrategieën,
Metacognitie	Zelfmonitoring en zelfevaluatie.
Reactie-inhibitie	Na te denken voor we iets doen, gedrag beïnvloeden
Emotieregulatie	Emoties reguleren om doelen te realiseren
Volgehouden aandacht	Aandacht te blijven schenken aan de situatie
Taakinitiatie	Zonder dralen aan een taak te beginnen
Flexibiliteit	Gemaakte plannen te herzien als er tegenslagen zijn.
Doorzettingsvermogen	Het doel formuleren, realiseren en niet afgeleid worden.